

Vladas Žulkus,
LMA tikrasis narys

Povandeninės archeologijos svarba visuomenės raidos tyrimams

Pristatant Klaipėdos universiteto (KU) tyrimus LMA rugsėjo 23 d. viena diskutuotų temų buvo povandeninė archeologija ir jos vieta Lietuvos moksle.

Archeologijos mokslo rezultatai yra neginčijamai humanitarinių mokslų srities, tačiau būdai, kuriais siekiama šių rezultatų, šiuolaikinę archeologiją, o ypač povandeninę archeologiją, nuveda į kitas mokslo sritis. Ieškant archeologijos paminklų naudojamos GIS technologijos, lazeriu iš oro nuskaitytų duomenų analizė, trimačio vaizdo technologijos. Kultūrinio sluoksnio bandiniai yra įvairiapusiškai ištiriami šiuolaikiniais metodais: chemijos, fizikos, biomedicinos laboratorijose, o gauti duomenys apdorojami matematiniais metodais. Radinių datos yra gaunamos naudojant radioanglies, dendrochronologinius ir kitokius tyrimus. Tikslūs duomenys apie priešistorės ir vėlesnių laikų žmonių gyvenseną leidžia naujai pamatyti ūkio ir socialinę visuomenės raidą.

Tarpdalykiniai tyrimai yra ypač svarbūs povandeninėje archeologijoje, kuri tyrinėja žmonių kultūrinės veiklos relikthus, atsidūrusius po vandeniu, tarp jų upėse ir ežeruose, tačiau dažniausiai ji siejama su povandeninio kultūros paveldo (PKP) tyrimais jūroje.

Viena tyrimo sričių yra reliktinių priešistorinių kraštovaizdžių ir priešistorės žmonių pėdsakų, išlikusių po vandeniu, paieškos. Daugiau kaip prieš 11 000 metų, Baltijos ledyninio ežero vanduo prasiveržė

į vandenyną ir jūros krantai atsitraukė 15–50 km į vakarus nuo dabartinių. KU Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto Povandeninių tyrimų centro mokslininkai tyrinėja jūros pakrantes, kurios dabar jau atsidūrusios 24–43 m gylyje. 30 km² jūros dugno plote buvo rasta apie šimtą išlikusio pušų miško kelmų ir išverstų kamienų. ¹⁴C datos parodė, kad šis pušynas augo prieš 11 410–10 170 metų per kelis kilometrus nuo buvusio jūros kranto. Pušyne būta nedidelių seklių durpingų ežerėlių. Vėl sukilęs vanduo šį mišką užliejo ir užnešė jūros nuosėdomis, bet prieš maždaug 9 000 m. vanduo dar kartą nukrito, po to vėl pakilo ir atplovė bei užkonservavo šio reliktinio miško pušų kamienus. Lietuvos vandenyse išlikęs reliktinis miškas yra unikalus reiškinys.

Tyrimai Danijoje ir Vokietijoje įrodė, kad tokiose dabar jūros užlietose vietose apsigyveno ankstyvojo mezolito žmonės. Po vandeniu gerai išlieka organinės medžiagos, todėl nuskendusios senovės gyvenvietės suteikia unikalią galimybę geriau pažinti pirmykščių žmonių gyvenseną.

Visuomenėje ir tarp archeologų samprata apie povandeninę archeologiją dažniausiai siejasi su nuskendusiu laivų archeologija. Tokie laivai yra radinys, kurio informacija yra lyginama su praeities momentine nuotrauka, todėl nuskendę laivai yra vadinami „laiko kapsulėmis“. Nuskendę laivai aptinkami skenuojant jūros dugną įvairiais akustiniais

25 m gylyje išlikusios relikvinės pušies bandinys, nupjautas datuoti ir tirti V. Žulkaus nuotr.

prietaisais ir aukštos bei superaukštos rezoliucijos seisminėmis sistemomis. Povandeninių radinių tyrimus atlieka povandeninių archeologų grupės. Povandeninės archeologijos tikslas yra integruoti PKP archeologinius duomenis į platesnes žmonijos praeities studijas. Tyrimų prasme povandeninė archeologija yra tarpdalykinė sritis, naudojanti ne tik humanitarinių, bet ir technologijos, fizinių, biomedicinos mokslų metodus.

Lietuvoje yra visos prielaidos povandeninės archeologijos plėtrai. Lietuva yra pasirašiusi 2001 UNESCO PKP apsaugos konvenciją ir turi savo atstovą Konvencijos šalių moksliniame techniniame patariamajame komitete. PKP problemos kasmet yra

diskutuojamos Baltijos jūros valstybių PKP darbo grupės susirinkimuose. KU turi modernų jūros tyrimų laivą „Mintis“. Nežiūrint to, Lietuvos PKP dar esama pavojų. Suaktyvėjus jūros išteklių naudojimui, jūros dugnas yra žvalgomas įvairiais tikslais. UNESCO Konvencija įpareigoja piliečius ir laivus informuoti apie radinius, susijusius su PKP, tačiau LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme tokios nuostatos nėra, todėl informacija apie radinius jūros dugne ne visada pasiekia tyrinėtojus.

Didelė problema yra povandeninių tyrimų finansavimas. Kultūros paveldo departamentas jau beveik dešimtmetis kaip neskiria lėšų PKP išaiškinti. Lietuvoje garsiai deklaruojamas tarpdalykinių tyrimų poreikis, tačiau Lietuvos mokslo tarybos finansuojami projektai kol kas yra gana „kietai“ spraudžiami į atskirų mokslo sričių rėmus, ir nėra numatyta galimybė finansuoti projektus, kurių humanitarinės srities rezultatai gali būti pasiekiami tik taikant gamtos ir technologinių mokslų siūlomus tyrimo būdus bei priemones.

Tikimasi, kad LMA pristatyti KU vykdomi darbai ne tik atkreips dėmesį į povandeninės archeologijos tyrimus, bet ir paskatins diskutuoti apie archeologijos vietą šiuolaikiniuose moksluose.

LMA tikrasis narys Vladas Žulkus

LMA prezidento ir prezidiumo veikla

Liepos 1 d. Švietimo ir mokslo ministrė Audronė Pitrėnienė ministerijoje priėmė LMA vadovus prezidentą Valdemarą Razumą ir viceprezidentą Domą Kauną. Susitikime ministrė buvo supažindinta su LMA veikla, jos tikslais ir uždaviniais. Buvo aptartos LMA aktualijos bei strateginiai klausimai.

Prezidentūroje liepos 10 d. V. Razumas dalyvavo susitikime, kuriame buvo svarstomi Lietuvos mokslo ir inovacijų politikos klausimai, rugsėjo 2 d. – Valsybės apdovanojimų tarybos posėdyje, rugsėjo 7 d. buvo pakviestas į Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos apdovanojimų už geriausias 2014 m. disertacijas iškilmes.

V. Razumas Vyriausybės rūmuose rugsėjo 15 d. dalyvavo darbo grupės posėdyje siūlymams dėl Lietuvos inovacijų skatinimo parengti.

Švietimo ir mokslo ministerijoje V. Razumas liepos 1 d. kalbėjo diskusijoje „Absolventų karjeros stebėseną: kaip galime panaudoti jos rezultatus?“, kurią organizavo Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras; liepos 8 d. dalyvavo pasitarime, kuriame buvo aptartos mokslininkų kandidatūros į Lietuvos mokslo tarybos (LMT) Humanitarinių ir socialinių mokslų, Gamtos ir technikos mokslų komitetų pirmininkus bei mokslinio sekretoriaus vietas; rugsėjo 17 d. – 2014–2020 metų Europos

Sajungos fondų investicijų veiksmų programos investicinių prioritetų uždavinių, skirtų investicijoms į mokslinius tyrimus ir studijas, valdymo komiteto, rugsėjo 18 d. – darbo grupės dėl LMT nuostatų pakeitimo posėdžiuose. Klausimai, susiję su LMT narių rinkimais buvo nuolat aptariami LMT valdybos posėdžiuose (09-07, 09-14).

Rugsėjo 3 d. Ūkio ministerija organizavo Vilniaus inovacijų forumą „Innovation Drift“, į kurį buvo pakviestas prezidentas.

Rugsėjo 11 d. V. Razumas kartu su LMA nariais dalyvavo LMA tikrojo nario Vytauto Didžiojo universiteto rektoriaus Juozo Augučio inauguracijos iškilmėse, rugsėjo 15 d. – renginiuose, skirtuose Lietuvos mokslų akademijos prezidento (2003–2009) Zenono Rokaus Rudziko gimimo 75-osioms metinėms.

Rugsėjo 28 d. V. Razumas buvo pakviestas į 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos stebėsenos komiteto posėdį.

Po vasaros atostogų rugsėjo 8 d. įvyko išplėstinis LMA prezidiumo posėdis, kuriame buvo pažymėtas LMA prezidento Valdemaro Razumo 60-metis. Jame

dalyvavo LMA prezidiumo nariai, darbuotojai, Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyrių nariai, valdžios institucijų atstovai. Posėdžiui pirmininkavo LMA vyriausiasis mokslinis sekretorius Vytautas Basys.

Prezidentas perskaitė pranešimą, atskleidžiantį mokslininko ir mokslo veikėjo kelią. Profesorius parodė nuotraukų, apibūdino studijas ir mokslo mokymą, pristatė mokslo organizacinę ir visuomeninę veiklą. Pranešime daugiausiai dėmesio buvo skirta mokslinei veiklai, atliekamiems tyrimams, svarbiausioms publikacijoms. Prezidentą 60 metų sukakties proga asmeniškai pasveikino Švietimo ir mokslo ministrė Audronė Pitrėnienė. Per posėdį V. Razumą taip pat sveikino LMA prezidiumo, Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyrių nariai, Prezidentūros, Lietuvos Respublikos Seimo, Vyriausybės, Švietimo ir mokslo ministerijos, Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro atstovai.

Rugsėjo 15 d. įvyko LMA prezidiumo posėdis, kuriame buvo svarstyti 22 klausimai. Keletas svarbesnių. Buvo pristatyti ir pasiūlyti kandidatai Švietimo

Rugsėjo 21 d. Baltarusijos nacionalinės mokslų akademijos delegacijos susitikimas su LMA vadovais. Iš kairės: LMA vyriausiasis mokslinis sekretorius V. Basys, vyr. specialistė M. N. Stačiokienė, LMA prezidentas V. Razumas, Baltarusijos nacionalinės mokslų akademijos prezidiumo narys, Biologijos skyriaus akademikas sekretorius prof. M. Nikiforovas, Baltarusijos NMA Bioresursų centro mokslinė sekretorė dr. E. Hejedorova, Baltarusijos NMA Bioresursų centro generalinis direktorius prof. O. Borodinas ir Baltarusijos NMA Miškų tyrimų instituto direktorius dr. A. Kovalevičius

Švietimo ir mokslo ministrė A. Pitrėnienė su LMA prezidentu V. Razumu apžiūri mokslo festivalio „Erdvėlaivis Žemė 2015“ paskaitų LMA plakatus

ir mokslo ministerijos atrankos komisijai Mokslo premijai lietuvių kilmės užsieniečiams mokslininkams bei Lietuvos Respublikos pilietybę turintiems mokslininkams, gyvenantiems užsienyje, gauti. Pateikta informacija dėl Jono Noreikos (Generolo Vėtros) veiklos nacių okupuotoje Lietuvoje, patvirtinti

atstovavimo klausimais. Nutarta iškelti LMA tikrojo nario Eugenijaus Jovaišos kandidatūrą 2015 m. Valstybinei Jono Basanavičiaus premijai bei pritarti Lietuvos kompozitorių sąjungos iniciatyvai paskelbti 2016 metus Juliaus Juzeliūno metais.

Parengė vyr. referentė Lyda Milošienė

LMA garbės ženklo nuostatai, aptarti bendradarbiavimo su Izraelio tikslųjų ir humanitarinių mokslų akademija bei kitomis Izraelio mokslo ir studijų institucijomis klausimai. LMA viceprezidentas D. Kaunas pateikė komandiruotės į Eričę (2015 m. rugpjūčio 19–26 d., Erice, Italija), kur dalyvavo 48-ajame Pasaulio mokslininkų federacijos tarptautiniame seminare, skirtame Planetos kritinėms sritims ir situacijoms ataskaitą. Taip pat buvo aptarti LMA tikrųjų narių rinkimų klausimai, patikslintos ir papildytos Vidaus darbo tvarkos taisyklės raštvedybos ir LMA

renginiai – konferencijos – akademiniai skaitymai

Mokslo vaidmuo trečiajame tūkstantmetyje

Pasaulio mokslininkų federacijos tarptautinis seminaras, skirtas Planetos ekstremalių situacijų ir grėsmių klausimams nagrinėti, vyksta nuo 1981 metų. Mokslininkų aplinkoje jis dažniausiai vadinamas nedidelio Eričės miesto Sicilijos saloje, kuriame yra mokslo renginių organizavimo ir svarbiausio vadovo LMA užsienio nario Antonino Zikikio (Antonino Zichichi) veiklos būstinė, vardu. Šiame, 48-asis, įvyko rugpjūčio 19–25 d. Renginio tema – Mokslo vaidmuo trečiajame tūkstantmetyje. Dalyvavo apie 120 pranešėjų iš 40 šalių. Dominavo trijų šalių atstovai: JAV – 40,

Italijos – 12, Jungtinės Karalystės – 10 mokslininkų. Po keletą mokslininkų atstovavo septynioms šalims. Net iš 29 šalių pakviesta po vieną pranešėją. Sprendžiant iš geografinės padėties tai ne vien su grėsmėmis susiduriančios arba jas sprendžiančios šalys, tačiau pasižyminčios dideliu moksliniu potencialu, operatyviai reaguojančios į kritines situacijas (kaip, tarkime, Afrikos epidemijų protrūkiai). A. Zikikio pabrėžtiniai pasisakymai ir netgi raginimai leidžia manyti, kad seminarų tikslas yra ne tik problemų analizė, sprendimų ir rekomendacijų, ypač skirtų

LMA užsienio narys A. Zikikis
(A. Zichichi)

politikams, rengimas, bet ir mokslininkų bendruomenės konsolidavimas, pasaulio regionų mokslo mokyklų atstovavimas ir jų mokslinė komunikacija.

Seminarą finansavo Italijos vyriausybė, sveikiniam dalyviams atsiuntė Italijos prezidentas, atidaryme dalyvavo žymiausi Trapanio miesto ir regiono politikai, arkivyskupas. Ko iki šiol neteko patirti kitų šalių konferencijose, renginio atidarymo metu priegose tvarką palaikė gana gausios policijos pajėgos. Per šešias darbo dienas įvyko 14 probleminių sesijų, kurių kiekvienoje išklausyta nuo trijų iki penkių pranešimų. Po jų vykdavo diskusijos, dažnai itin aktyvios ir ilgos. Dėl jų nunyko kavos pertraukos, o darbas baigdavosi apie 19–20 valandą. Tokio produktyvumo ir užimtumo panašiuose mokslo renginiuose dar neteko matyti.

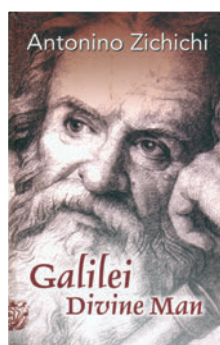
Aktualiausios seminaro dalyvių analizuotos temos: klimato kaita ir globalus atšilimas; energija neturtingiausiems (kas šeštas planetos gyventojas neturi galimybių naudotis elektra); atsinaujinanti ir branduolinė energetika; dėl taršos mirštantys okeanai; tarša ir terorizmas (hibridinio teroro grėsmė; kodėl kariauti į Islamo valstybę vyksta europietės moterys); kibernetinis saugumas; užkrečiamų ligų epidemijos; dirvožemio tarša ir t. t.

Viena baigiamųjų sesijų buvo skirta Pasaulio mokslininkų federacijos 2014–2015 m. finansuotų jaunųjų mokslininkų darbų stipendijoms ir rezultatams aptarti. Šioje vienerių metų programoje dalyvavo 18 šalių. Jų atstovai pristatė stipendiatų, jų tirtas problemas, rezultatus ir publikacijas. Lietuvių stipendiatų grupę sudarė 10 jaunųjų mokslininkų. Jų tyrimų ataskaitą LMA fondui pristatė 2015 m. gegužę,

todėl sesijos dalyviams buvo pateikta dalijamoji medžiaga, informacinėje dalyje teko supažindinti su grupės sudėtimi ir organizacija, rezultatų publikavimu.

Eričės renginys paliudijo gana didelį Lietuvos mokslininkų pripažinimą ir žinomumą tarptautinėje mokslininkų bendruomenėje. To įrodymas yra ir A. Zikikio plenariniame pranešime „Naujas Manhattan projektas“ (*The New Manhattan Project*), išplatintame spausdintiniu leidiniu, įdėtas skyrius „Mokslininkai ir specialistai, dalyvavę novatoriškų projektų veikloje“. Jame kartu su žymiausiais pasaulio mokslininkais nurodyti ir lietuviai: Andrius Bernotas, M. Grinius, Leonardas Kairiūkštis, Juras Požela, Valdemaras Razumas, Zenonas Rokus Rudzikas. Bendraujant renginio dalyviai įvardijo daugiau lietuvių mokslininkų pavardžių, teiravosi apie jų veiklą ir naujausius darbus.

Pažymėtina itin sklandi sesijos organizacija, centrinės figūros – A. Zikikio – neeilinis vaidmuo, įtemptas darbas ir egzotika: Eričė yra dviejų kilometrų aukščio kalno viršūnėje, jos istorijos reliktai mena IV amžiaus iki Kristaus laikus. Rytais į miesto gatves ir per pravertus langus į seminaro dalyvių kambarius veržiasi debesy. Dabar senoviniame mieste veikia tik mokslinių renginių centras, suvenyrų krautuvėlės ir maitinimo užėigos. Nuolatinių gyventojų yra vos 240. Visi kiti – turistai ir mokslininkai. Pastariesiems įsikurti ir darbui popiežius Jonas Paulius II net padovanojo uždarytą vienuolyną. Neabejoju, kad jame glausis dar daug Lietuvos mokslininkų.

Prasidėjus sparčiam Europos sekuliarizacijos procesui, Eričė kaip buvęs piligrimystės židinys ėmė mirdėti, todėl mokslo centro įkūrimas miestui tapo išsigelbėjimas. Kaip tvirtino seminaro vadovai, per metus į renginius iš viso pasaulio atvyksta apie 5000 mokslininkų.

Iš Eričės parsivežiau dovanų gautą A. Zikikio knygą anglų kalba „Galilėjus – dieviškasis žmogus“. Ji italų ir anglų kalba išleista jau kelis kartus. Vertėtų pagalvoti dėl jos vertimo ir į lietuvių kalbą.

LMA viceprezidentas Domas Kaunas

Paminėtos muziko Apolinaro Likerausko gimimo metinės

Rugsėjo 10 d. LMA Vrublevskių bibliotekoje įvyko renginys, skirtas muziko Apolinaro Likerausko 120-osioms gimimo metinėms. A. Likerauskas gimė 1895 m. liepos 15 d. Sankt Peterburge. 1915 m. Biržuose baigė miesto mokyklą. 1917 m. pradėjo studijas Kauno kunigų seminarijoje. Ten vadovavo klierikų chorui, kurį globojo kompozitorius Juozas Naujalis. Dėl pervargimo susirgo, todėl studijas seminarijoje baigė. 1921 m. Apolinaras buvo priimtas į konservatoriją. Vadovavo Kauno Karmelitų bažnyčios chorui. Vedė choristę Adelę Vaišnoraitytę, su ja susilaukė šešių vaikų. Konservatorijoje kompozitorius Juozas Žilevičius kalbėjo apie dainų šventės būtinumą, bet išvyko į Ameriką. Šventės organizavimo ėmėsi studentas A. Likerauskas. Garsiausi to meto muzikai sudarė Organizacinę dainų šventės komisiją, kurios pirmuoju vicepirmininku tapo Apolinaras. Pirmosios Dainų dienos koncerte, įvykusiame 1924 m. rugpjūčio 23 d., jis dirigavo jungtiniam pavasarininkų chorui. Baigęs konservatoriją, dainavo operose, bet dėl plaučių uždegimo karjerą baigė. 1928 m. įsteigė privačią muzikos mokyklą Šiauliuose. 1930 m. A. Likerauskas dirigavo trečiojoje Dainų šventėje Kaune. Po ulonų pulko kapelmeisterio karjeros Alytuje, 1940 m. jis persikėlė į Panevėžį. Ten karo metais subūrė liaudies ansamblį, kuris meniniu lygiu prilygo Jono Švedo vadovaujamam „Lietuvos“ ansamblui. Prasidėjus nesutarimams su muzikos mokyklos direktoriumi,

A. Likerausko fotografija iš asmeninio Ž. Likerauskaitės-Klusienės archyvo

A. Likerauskas buvo atleistas iš Panevėžio muzikos mokyklos, o pasibaigus karui – kalintas Komijos Autonominės Respublikos lageryje. 1949 m. nužudyti jo žmona ir sūnus, o keturios dukros ir anūkas išvežti į Sibirą. Baigęs kalėti, A. Likerauskas neturėjo teisės gyventi Lietuvoje, todėl dirbo Marių Autonominėje Respublikoje. 1960 m. jis grįžo į Druskininkus, kur įsteigė vaikų muzikos mokyklą. Mirė 1984 m.

Vakaro metu sveikinimo žodį tarė Lietuvos Respublikos Seimo narė Irena Degutienė, buvusi Druskininkų muzikos mokyklos mokinė. Muzikologė Jūratė Sofija Vyliūtė nušvietė A. Likerausko nuopelnus muzikos srityje. Muziko dukra Živilė Likerauskaitė-Klusienė papasakojo apie pokario metus. Vakarą praskaidrino Hanoverio muzikos, teatro ir medijų aukštosios mokyklos studentės pianistės Onutės Gražinytės atlikti kūriniai. Likerauskų šeimos fotografijos bei LMA Vrublevskių bibliotekoje saugomas dokumentinis paveldas rugsėjo 14 d. – lapkričio 16 d. bus eksponuojami bibliotekos T. Vrublevskio skaitykloje.

LMA Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriaus mokslo darbuotoja Rasa Sperskienė

Kalba Seimo narė I. Degutienė V. Kulikauskienės nuotr.

Mokslo populiarinimo šventė „Kodas: atradimai. Ekspedicija į mokslo pasaulį“ Kauno tvirtovės VII forte

Akis į akį su mokslo ir technologijų naujienomis Mokslo festivalyje

Žmonių išradingumas – svarbiausias civilizacijos pažangos variklis. Jau dvyliktą kartą nacionalinis Mokslo festivalis „Erdvėlaivis Žemė“ pamėgino nustebinti jaunimą ir plačiąją visuomenę šio išradingumo vaisiais. Festivalio programą šiemet papildė dar keli universitetai, inovatyvios verslo kompanijos, kolegijos. Vienas naujų festivalio draugų – Italijos kultūros institutas Vilniuje, kurio dėka Lietuvos mokslų akademijos (LMA) didžiojoje salėje žymūs Italijos mokslininkai: prof. Mikelė de Luka (Michele de Luca), prof. Salvatore M. Aljotis (Salvatore M. Aglioti) ir prof. Edoardas Bončinelis (Edoardo Boncinelli) skaitė paskaitas apie kamienines ląsteles, užuojautos mechanizmus mūsų smegenyse ir mokslo grožio esmę.

Rugsėjo 10–18 dienomis visi norintys, nuo mažiausio iki vyriausiojo, rinkosi iš daugiau kaip 300 nemokamų renginių dešimtyje Lietuvos miestų

mokyklų, universitetuose, mokslo centrų laboratorijose, verslo įmonėse, miestų aikštėse ar kavinėse. Itin platus buvo temų spektras, pradedant diskusijomis apie tai, kaip numalšinti pyktį, poliglotų dirbtuvėmis ir baigiant biofizikinių reiškinių modeliavimu superkompiuteriu, apsilankymais moderniausiose fizikos, biofarmacijos laboratorijose, Žmogaus elgesio tyrimų laboratorijoje, ekskursijomis Botanikos ir Zoologijos soduose.

Mokslų akademijoje Lietuvos mokslo premijos laureatai atskleidė, už kokius darbus pelnė šį apdovanojimą. Pavyzdžiui, LMA tikrasis narys Pavelas Duchovskis pasakojo, kaip šviesa galima keisti augalų formą, jų maistines savybes. Dr. Giedrius Sasnauskas – kaip mokslininkai naudojami bakterijų savigynos nuo virusų mechanizmais, kurdami genų terapijos metodus, o prof. Daumantas Čiplys

supažindino su negirdimų bangų šaltinių naudojimu įvairiausiose technologijose. Apie fantastiškas 3D spausdinimo galimybes ir šio metodo taikymą pasakojo „Nextury Ventures“ atstovas, robotikos mokyklos vadovas Paulius Briedis. Dermatologė prof. Matilda Bylaitė-Bučinskienė skaitė paskaitą itin aktualia tema, kaip mokslas padeda išsaugoti sveiką odą.

Festivalis „Erdvėlaivis Žemė“ padeda priartinti mokslo idėjas prie visuomenės, pristatyti technologijų, inovacijų naudą ir populiarinti Lietuvos mokslo įstaigas, inovatyvaus verslo įmones, taikančias savo veikloje mokslo laimėjimus. Jo metu vyko net kelios mokslo šventės Vilniuje ir Kaune, subūrusios mokslo, verslo atstovus, menininkus, filosofus, netgi Lietuvos kariuomenę, policiją ir gaisrininkus gelbėtojus.

„Neabejoju, kad tokie festivaliai yra puiki galimybė sužadinti moksleivių smalsumą ir norą domėtis ne tik technologijomis, bet ir skatinti galvoti apie inovatyvaus verslo kūrimą ateityje. Jauni žmonės yra kupini neįtikėtinų idėjų – tai matyti skaičiuojant lietuviškas pradedančiąsias įmones. Tad tikime, kad festivalio renginiai daugeliui jaunuolių taps pabrėžimu kurti originalias ir inovatyvias idėjas bei kartu iš anksto planuoti, kaip jas būtų galima įgyvendinti praktikoje kuriant nuosavą verslą“, – sakė ūkio ministras Evaldas Gustas.

Dalyvaudami Saulėtekio slėnio technologijų ir inovacijų centro renginiuose, moksleiviai lankėsi Fizinių ir technologijos mokslų centro Fizikos instituto Lazerinių technologijų ir Nanoinžinerijos skyriuose. Ten jie sužinojo, kaip kuriamos vieno lusto platformos itin tiksliai ir greitai medicininei diagnostikai, kas yra nanofotonika, kaip veikia 3D spausdintuvai ir kaip gimsta moderniausi skaiduliniai lazeriai. UAB „Ekspla“ su partneriais šiuo metu kuria galingiausią lazerį pasaulyje. Jos specialistai demonstravo, kaip kuriami lazeriai, su kuriais dirba mokslininkai žymiausiuose tyrimų centruose ir universitetuose. 2015 m. atidarytas Lazerinių ir inžinerinių technologijų klasterio tyrimų centras atvėrė naujų tyrimų ir eksperimentinės gamybos galimybių Lietuvos lazerių gamintojams ir mokslo įstaigoms.

Ekskursijoje biofarmacijos įmonėje TEVA „Sicor Biotech“ buvo galima išgirsti apie biofarmacinių preparatų tobulinimą, gamybą ir kontrolę, aplankyti mokslinių tyrimų centrą, kokybės kontrolės laboratorijas bei biofarmacinių vaistų gamyklą. Apie molekulinės priemonės ir jų reikšmę šiuolaikiniam mokslui lankytojai sužinojo biotechnologijų įmonėje

„Thermo Fisher Scientific Baltics“. Ši kompanija daug dėmesio skiria gamtos mokslų populiarinimui. Bendras jų ir Vilniaus universiteto projektas „Mobilioji bioklasė“ – pirmoji šalyje mobili biologijos laboratorija, supažindinanti moksleivius su naujausiais biologijos mokslų pasiekimais, leidžianti trumpam tapti tyrėjais.

Renginiai vyko ir kituose Lietuvos miestuose. Pavyzdžiui, Kaune įvyko ne tik dešimtys įvairių ekskursijų, praktikos darbų ir paskaitų, bet ir Kauno technologijos universiteto (KTU) diena bei mokslo populiarinimo šventė „Kodas: atradimai. Ekspedicija į mokslo pasaulį“ Kauno tvirtovės VII forte.

Klaipėdoje, Lietuvos aukštojoje jūrėivystės mokykloje moksleiviai susipažino su jūrinio laivo įranga, patys valdė laivus sumodeliuotose realiuose plaukiojimo rajonuose. Į ekskursijas pakvietė Klaipėdos universiteto mokslinių tyrimų laivo „Mintis“ ir mokomojo burlaivio „Brabander“ įgula. Šiaulių universiteto Technologijos ir gamtos mokslų fakultete statybos inžinerijos specialybės studentų vadovaujamos moksleivių komandos turėjo pastatyti kuo aukštesnį bokštą iš medinių tašelių bei dantų krapštukų. Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos Šiaulių meteorologijos stotyje susipažino su meteorologijos stoties veikla, stebėjimų principais bei modernia matavimų įranga. KTU Panevėžio technologijų ir verslo fakulteto Technologijų mokymo centre 4–10 klasių moksleiviai patyrė, kaip robotai orientuojasi juos supančioje erdvėje, iš ko pagamintos jų smegenys ir mokėsi sukonstruoti savo unikalų robotuką. Žymūs šalies mokslininkai, akademikai – geologai, fizikai, genetikai, mikrobiologai, chemikai, etnologai – skaitė paskaitas mokyklose Anykščiuose, Druskininkuose, Vilkaviškyje, Ignalinos rajone, Kėdainiuose.

Mokslo festivalis kasmet vis labiau plečia renginių geografiją ir temų įvairovę. Tai puiki proga savo akimis pamatyti ir pačiuoipinėti naująjį, sparčiai kintantį mokslo bei technologijų pasaulį.

**Vyr. specialistas ryšiams su visuomene
dr. Rolandas Maskoliūnas**

LMA nariai V. A. Tamošiūnas (kairėje), V. Sirvydis ir KU studijų prodekanė dr. S. Mačiulskytė Klaipėdos universiteto miestelyje

LMA atstovai Klaipėdos universiteto Sveikatos mokslų fakultete

Kai 25-metį švenčiančiame Klaipėdos universitete prieš 16 metų buvo nuspręsta įkurti Sveikatos mokslų fakultetą bei vieną Klaipėdos ligoninių pavadinti universitetine, kilo nemažas sujudimas Kaune ir Vilniuje dėl galimos aukštųjų mokyklų, ruošiančių medikus, konkurencijos – ar reikalinga trečioji aukštoji medicinos mokykla Lietuvoje?

Šiuo metu aistros nurimusios, konkurencija nejauciama, bet neretai daugelis, tarp jų ir Mokslų akademijos akademikai, nežino, kuo ypatingas Klaipėdos universiteto (KU) Sveikatos mokslų fakultetas, juolab, kad jų studentai retokai pretenduoja gauti Mokslų akademijos stipendijas ar dalyvauti LMA renginiuose bei konkursuose. Todėl BMGM skyrius savo 2015 m. veiklos plane numatė surengti išvažiuojamąjį posėdį KU Sveikatos mokslų fakultete. Tokiai BMGMS iniciatyvai pritarė ir sveikino KU Sveikatos mokslų fakulteto dekanas prof. dr. Artūras Razbadauskas.

2015 m. rugsėjo 22 d. skyriaus nariai Vytautas Sirvydis, Vytas Antanas Tamošiūnas, Vytautas Basys, Algirdas Skirkevičius, Vilmantė Borutaitė buvo šiltai priimti Klaipėdoje. Susitikimo metu KU rektorius prof. Eimutis Juzeliūnas supažindino su universiteto moksline veikla. Delegacija iš Vilniaus aplankė fakulteto auditoriją ir gėrėjosi jaukia aplinka senoviniuose, kariuomenei priklausiusiuose pastatuose.

Sveikatos mokslų fakulteto veiklą ir ateities perspektyvas pristatė prodekanė plėtrai ir tarptautiniams ryšiams dr. Indrė Būtienė. Puoselėjant Klaipėdos universitete naujo fakulteto viziją paramą suteikė išeivis iš Lietuvos, Švedijos Karolinskos universiteto prof. Edvardas Varnauskas, kuris su kolega Švedijos Linčiopingo universiteto Sveikatos fakulteto dekanu prof. Nillsu Areskugu labai padėjo kurdami fakulteto ideologinę bazę ir būsimą jo įvaizdį.

KU Sveikatos mokslų fakultetas rado Lietuvoje savo nišą medicinos moksle ir sveikatos specialistų

rengime. Šiame fakultete studentams siūloma studijuoti integruotas sveikatos mokslo programas – studijų proceso pagrindą sudaro integracija į sveikatos priežiūros bei socialines įstaigas ir verslą. Fakultete yra 6 katedros: Medicinos technologijų, Reabilitacijos, Rekreacijos ir turizmo, Slaugos, Socialinio darbo ir Visuomenės sveikatos. Vyksta medicinos bioinžinerijos ir radiologijos, kineziterapijos ir ergoterapijos (abi bakalauro), tarptautinio turizmo renginių vadybos (magistro), visuomenės sveikatos bakalauro (specializacija mityba), sveikatos priežiūros vadybos bei visuomenės sveikatos ugdymo (magistro), slaugos (bakalauro ir magistro), socialinio darbo bendruomenėje, socialinio darbo sveikatos priežiūroje (bakalauro) bei socialinio darbo (magistro) studijos. Fakultete mokosi apie 1000 studentų. Vykdomas intensyvus mokslinis darbas bendradarbiaujant su Suomijos Turku ir Laplandijos universitetais, kaimynais Latvijoje ir Estijoje. 2015–2020 m. moksliniai tyrimai vykdomi pagal programą *Tarpdisciplininės strategijos visuomenės sveikatai ir socialinei gerovei*.

Šiais metais MOSTA užsakyму vykusio mokslo ir pedagogikos vertinimo, kurį atliko užsienio ekspertai,

metu KU Sveikatos mokslų fakulteto veikla buvo įvertinta gana gerai ir jeigu ne infrastruktūros trūkumai, bendras vertinimo balas būtų buvęs aukštas.

Apie LMA BMGMS struktūrą, veiklą, planus ir uždavinius kalbėjo skyriaus pirmininkas V. Basys.

Vėliau vykusioje diskusijoje buvo nagrinėjamos įvairios temos – tolesnė Sveikatos fakulteto pažanga, ypač plėtojant reabilitacijos veiklą ir bendradarbiaujant su įmonėmis (tam tikslui pasitarnaus naujas verslų inkubatorius), medicinos mokslo ir praktikos aktualijos, netgi tokios – ar priimtinas lietuvių intelektualui terminas „slaugytoja“. LMA narys V. Sirvydis tvirtai pareiškė, kad terminas „medicinos sesuo“ labiau atspindi tokios veiklos esmę ir pažymėjo, kad tik angliškai kalbančiose šalyse prigijo terminas „slaugytoja“ (angl. *nurse*), kitose liko ir seniau vartojamas (pvz., Vokietijoje *Krankenschwester*). Sutarta, kad LMA BMGMS ir KU Sveikatos mokslų fakultetas ateityje bendradarbiaus aktyviau, ypač skatinant jaunuosius universiteto mokslininkus.

LMA tikrasis narys Vytautas Basys, Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus pirmininkas

Įteikti pažymėjimai LMA jaunųjų mokslininkų stipendijų konkurso nugalėtojams

Rugsėjo 23 d. LMA buvo minima Klaipėdos universiteto diena „Klaipėdos universitetui – 25“, kurios metu įvyko ir susitikimas su 2015–2016 m. LMA jaunųjų mokslininkų stipendijų konkurso nugalėtojais. LMA prezidentas Valdemaras Razumas sveikinimo kalboje prisiminė, kad LR Vyriausybei nutraukus finansuoti jaunųjų mokslininkų stipendijas, jas nuo 2010 m. finansuoja Lietuvos mokslų akademija. Stipendijos skiriamos iki 35 metų mokslininkams, jų vykdomiems aktualiems moksliniams tyrimams remti. Stipendijomis siekiama skatinti jaunųjų mokslininkų mokslinę kūrybinę veiklą bei konkurenciją, remti talentingų jaunųjų mokslininkų tiriamuosius darbus. Stipendija yra 6 bazinių socialinių išmokų dydžio ir mokama vienerius metus. Kiekvienais

metais skiriama 15 stipendijų humanitarinių, socialinių, fizinių, biomedicinos, technologijos ir žemės ūkio mokslo srityse.

2015 m. Lietuvos mokslų akademija gavo 85 jaunųjų mokslininkų paraiškas: 25 – iš humanitarinių ir socialinių, 60 – iš fizinių, biomedicinos, technologijos ir žemės ūkio mokslų sričių. Daugiausia paraiškų pateikė VU, KTU, VGTU jaunieji mokslininkai. Iš viso buvo pateikta paraiškų iš 19 institucijų. Paraiškas vertino LMA sudarytos atskirų mokslo sričių ekspertų komisijos. 2015 m. birželio 23 d. LMA prezidiumas, remdamasis mokslų skyrių ekspertų komisijų LMA jaunųjų mokslininkų stipendijoms gauti siūlymais, paskyrė 15 stipendijų – po 3 stipendijas humanitarinių ir socialinių, fizinių, biomedicinos, technologijos

Įteikti 2015–2016 m. Lietuvos mokslų akademijos jaunųjų mokslininkų stipendijų pažymėjimai

ir žemės ūkio mokslų srityse. Iš jų 5 stipendijos paskirtos Vilniaus universiteto, 3 – Lietuvos agrarinių ir miškų mokslo centro, po vieną Kauno technologijos universiteto, Fizinių ir technologijos mokslų centro, Lietuvos socialinių tyrimų centro, Inovatyvios medicinos centro, Lietuvos energetikos instituto, Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto, Lietuvos istorijos instituto mokslininkams. LMA prezidentas apgailestavo, kad šiais metais Klaipėdos universiteto jaunieji mokslininkai nebuvo įvertinti stipendijomis, tačiau 2013 m. LMA stipendija buvo paskirta dr. Anastasijai Zaiko, Klaipėdos universiteto Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo instituto darbuotojai.

LMA prezidentas V. Razumas, Klaipėdos universiteto rektorius prof. Eimutis Juzeliūnas ir VU mokslo prorektorius LMA tikrasis narys Rimantas Jankauskas pasveikino 2015–2016 m. konkurso nugalėtojus ir įteikė jiems pažymėjimus linkėdami dar daug kūrybinių darbų ir kartu nusifotografavo.

LMA jaunųjų mokslininkų stipendijų konkursas organizuotas jau šeštą kartą ir kiekvienais metais sulaukia vis didesnio

populiarumo. Nuo 2016 m. keičiasi stipendijų nuostatai, dabar stipendijos bus skiriamos mokslininkams, mokslo laipsnį įgijusiems ne anksčiau kaip prieš 5-erius metus (į šį laikotarpį neįskaitomos vaiko priežiūros atostogos), jų vykdomiems aktualiems moksliniams tyrimams remti.

BMGMS mokslinė sekretorė
dr. Jadvyga Olechnovičienė

Klaipėdos universiteto rektorius prof. E. Juzeliūnas bei mokslo ir meno prorektorė doc. dr. R. Vaičekauskaitė LMA Vrublevskių bibliotekoje atidaro mokslo ir meno parodą, skirtą Klaipėdos universiteto 25-mečiui

G. Naujokienės nuotr.

Aptartos dirvožemio degradacijos problemos

Rugsėjo 23–24 d. Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro Vėžaičių filiale įvyko tarptautinė mokslinė konferencija „Dirvožemio degradacija: teorija, esama situacija ir apsaugos priemonės“, rengta kartu su Šiaurės šalių žemės ūkio mokslininkų asociacija (NJF), Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, Lietuvos mokslų akademija ir Lietuvos dirvožeminių draugija.

Tarptautinė konferencija prasidėjo apskritojo stalo diskusija „Dirvožemių rūgštėjimo priežastys, pasekmės ir kalkinimo svarba“, kurioje kalbėta apie vieną aktualiausių šalyje, o ypač vakarinėje jos dalyje, dirvožemio degradacijos formą – rūgštėjimą ir šio neigiamo proceso stabdymą kalkinėmis medžiagomis. Diskusijoje dalyvavo Žemės ūkio ministerijos viceministras Albinas Ežerskis, Žemės ūkio rūmų vicepirmininkas Sigitas Dimaitis, Klaipėdos r. savivaldybės atstovai, lietuviškų kalkinių medžiagų gamintojai iš UAB „Mortar Akmenė“, ūkininkai ir LAMMC Vėžaičių filialo mokslininkai bei spaudos atstovai. Diskusijos dalyvių kalbose buvo pritarta neatidėliotinai kalkinti rūgščius dirvožemius, tuo labiau, kad Lietuvos kalkių gamintojai pajėgūs aprūpinti ūkininkus granuluotomis kalkinėmis

medžiagomis. Diskusijoje nutarta parengti rezoliuciją, kuria remiantis būtų pradėta rengti ilgalaikė rūgščių dirvožemių kalkinimo programa suderinant ją su Europos Komisija ūkininkų paramai gauti.

Konferencijoje Lietuvos ir užsienio šalių (Norvegijos, Suomijos, Švedijos, Latvijos, Vokietijos, Lenkijos ir Estijos) mokslininkai perskaitė 35 mokslinius pranešimus, kuriuose buvo pristatytos dirvožemio degradacijos priežastys bei pasekmės, akcentuotos dirvožemio erozijos ir su ja susijusios problemos. Daug pranešimų buvo skirta dirvožemio biologijos tematikai atskleidžiant mikorizės svarbą agroekosistemoje. Nagrinėtos dirvožemio struktūros prastėjimas dėl intensyvaus žemės dirbimo bei trumpų sėjomainų. Detalizuotas ilgalaikio kalkinimo derinių su organinių trąšų naudojimu poveikis dirvožemio ariamojo sluoksnio ir gilesniuose horizontuose. Konferencijoje taip pat buvo paminėtas LAMMC Vėžaičių filialo jubiliejus – apžvelgti moksliniai tyrimai, vykdyti per 80 metų laikotarpį, prisiminti iškiliausi mokslininkai, pasodintas atminimo ąžuoliukas.

LMA tikrasis narys Zenonas Dabkevičius, Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus pirmininkas

Gyslotžemiai ar dryžuotžemiai

J. Volungevičiaus nuotr.

Rugsėjo 24–25 d. Lietuvos dirvožemininkų draugija prie LMA ŽŪMMS surengė dviejų dienų mokslinę konferenciją ekspediciją „Dirvožemio dangos ypatumai Vakarų Kuršo ir Žemaičių aukštumose“, kurioje dalyvavo 80 dirvožemininkų iš Lietuvos, Latvijos ir Švedijos. Išleistas renginio vadovas. Jame skelbiami keturių analizuotų dirvožemių granulimetrinės sudėties ir cheminių savybių duomenys, atspausdintas pluoštas atvirlaiškių, skirtų pabrėžti ir paskleisti dabartinių balkšvažemių įvardijimo Lietuvos dirvožemių sistematikoje problemą. Ją spręsti paskatino pasirodęs tarptautinės dirvožemių klasifikacijos *World Reference Base (WRB) for Soil Resources 2014* trečiasis leidimas, parengtas ir išleistas Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacijos Romoje. Pirmasis leidimas buvo paskelbtas 1998 m. Monpeljė (Prancūzija) įvykusiame 16-ajame Pasaulio dirvožemio mokslų kongrese, antrasis – 2006 m. 18-ajame Tarptautinės dirvožemio mokslų sąjungos kongrese Filadelfijoje (JAV). 1999 m. parengta Lietuvos dirvožemių klasifikacija buvo suderinta su FAO–UNESCO Pasaulio dirvožemių žemėlapiu legenda ir paskelbtas parengiamaisiais *WRB* antrojo leidimo dokumentais.

Dabar aiškėja, kad galvojant apie Lietuvos dirvožemių klasifikacijos I lygio redakciją, reikia įrašyti

stagnuotžemių (*Stagnosols*) dirvožemių grupę, išsiskiriančią stagniškumo diagnostine savybe, rodančia laikiną ar nuolatinę drėgmės perteklių (redukcines sąlygas) viršutiniuose stagniškuosiuose dirvožemio horizontuose dėl kritulių ar užsilaikančio paviršinio vandens. Manau, kad dėl to šalies dirvožemininkai jau yra susitarę ankstesnėse kasmetinėse konferencijose ekspedicijose.

WRB 2014 dokumento naujos nuostatos daugiausia skirtos dar vienai mūsų dirvožemių grupei – balkšvažemiams (*Albeluvisols*). Dabar jie yra įtraukti į naują išplėstą pasaulio dirvožemių grupę *Retisols* (lot. *rete* – tinklas), turinčią *retic* diagnostinę savybę, rodančią ryškią molio dalelių santalką moliuotajame Bt horizonte. Priemolingo dirvožemio profilyje ji pasireiškia vertikaliomis ir horizontaliomis smėlingomis, balkšvomis gyslomis drėgmės judėjimo vietose. Šių gyslų piešinys (tinklas), matyt, ir lėmė tokius dirvožemius pavadinti *Retisols*. Jų įrašymas į Lietuvos dirvožemių klasifikaciją neabejotinai sukels rimtų diskusijų. Darbo pradžia siūlau svarstyti du lietuviškus pavadinimus – gyslotžemiai ar dryžuotžemiai. Jų plotas sudarys apie 8 proc. Lietuvos teritorijos, arba 21 proc. žemės ūkio naudmenų. Pagrindinės gerinio priemonės – kalkinimas ir drėgnio reguliavimas. **LMA tikrasis narys Algirdas Juozas Motuzas**

Mažumų knygos pasauliai

Tradicinėje 25-ojoje tarptautinėje mokslinėje knygotyros konferencijoje, vykusioje rugsėjo 25–26 d. Lietuvos mokslų akademijoje, buvo atsigręžta į mažumų knygos kultūros įvairovės istorines patirtis ir išlikimo problemas šiomis dienomis. Konferencijos organizatorių – Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Knygotyros ir dokumentotyros instituto ir LMA Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus – pasirinkta tema „Mažumų knyga: istorinės patirtys ir šiandienos raškos globaliame pasaulyje“ sulaukė susidomėjimo ir paramos iš tarptautinių konferencijos partnerių: Autorystės, skaitymo ir leidybos istorijos draugijos (SHARP) bei Šiaurės, Baltijos šalių ir Rusijos knygos, bibliotekų ir skaitymo istorijos tinklo (HIBOLIRE).

Konferencija subūrė trisdešimt devynis pranešėjus iš Lietuvos ir užsienio šalių. Mokslininkai pranešimuose analizavo tradicinių ir skaitmeninių medijų kūrybos, leidybos, gamybos, sklaidos ir receptijos reiškinius bei jų raišką mažuose sociumuose. Renginys pritraukė humanitarinių bei socialinių mokslų sričių akademinę bendruomenę ir plačiąją visuomenę, besidominčią negausių Europos tautų,

Kalba tarptautinės Autorystės, skaitymo ir leidybos istorijos draugijos (SHARP) prezidentas prof. dr. A. Gadas (I. Gadd, Jungtinė Karalystė)

etnokonfesinių ir regioninių bendruomenių kultūros reiškiniams. Konferencija buvo tiesiogiai transliuojama internetu.

Pagrindinis jos tikslas – mažumų knygos tyrimų konceptualizavimas, jų skatinimas Baltijos regione ir kitose Europos bei pasaulio šalyse bei tokių tyrimų svarbos darnios visuomenės plėtrai aktualizavimas. Įsiminė prof. dr. Bertrano Ležandro (Bertrando Legendre) iš Paryžiaus 13-ojo universiteto pranešimas apie Prancūzijos vykdomą „kultūrinį imperializmą“ Afrikoje. Dažnai buvo kartojama tezė, jog kny-

gos kultūros įvairovės (angl. *bibliodiversity*) išlaikymas globalizacijos sąlygomis yra vienas rimčiausių dabarties iššūkių.

Konferencijoje buvo paminėtos dvi svarbios Lietuvos knygotyros mokyklos istorijos datos: VU Komunikacijos fakulteto Knygotyros ir dokumentotyros instituto įkūrimo 75-metis ir profesoriaus Vlodo Žuko (1925–2014) 90-osios gimimo metinės.

Dr. Tomas Petreikis,
Vilniaus universitetas

Lietuvos ekonomikos ateities vizija jaunųjų mokslininkų akimis

Rugsėjo 29 d. LMA įvyko Jaunųjų mokslininkų-ekonomistų konferencija „Lietuvos ekonomikos ateities vizija, strateginiai tikslai ir valstybės misija juos įgyvendinant“, kurią pirmą kartą organizavo LMA Humanitarinių ir socialinių mokslų skyrius. Konferencijos tikslas – populiarinti ekonomikos mokslą tarp jaunimo, aktyvinti Lietuvos jaunųjų mokslininkų-ekonomistų dalyvavimą formuojant ilgalaikę valstybės ekonominę politiką. Kiekvienam ekonomikos fakultetą turinčiam Lietuvos universiteto atstovui – jaunajam mokslininkui-ekonomistui – buvo suteikta galimybė pateikti savo samprotavimus dėl Lietuvos ekonomikos plėtros ilgalaikės strategijos. Išklausyta daugiau nei dvidešimt pranešimų, nagrinėtos temos: Lietuva – regioninis mokslo centras; ekonomikos mokslo ir ekonominės plėtros sąveika: išankstinė Lietuvos atvejo analizė ir rekomendacijos; Lietuvos ekonomikos strateginės plėtros kryptys; euro įvedimo poveikis Lietuvos ekonomikai; pateikta nedarbo lygio Baltijos šalyse ir atskirai Lietuvoje analizė; aptartas produktyvusis mokymasis: naujos galimybės Lietuvos švietimo ir darbo rinkos sinergijai;

Lietuvos vaikų gerovės įvertinimo ekonominiai kriterijai, jų pagrindumas; kaimo plėtros administravimo institucijų sistemos tobulinimas taikant inovacijas; kaimo kultūros paveldo produktų gamybos ekonominiai ir socialiniai efektai bei situacija Lietuvoje ir t. t. Aktyvesnis jaunimo įsitraukimas į valstybės ekonominės politikos formavimą leidžia tikėtis inovatyvių, efektyvesnių sprendimų. Konferencijos pranešimai išleisti atskiru leidiniu. Konferencija organizuota įgyvendinant Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos biudžeto lėšomis finansuojamą projektą *Nacionalinės mokslo populiarinimo priemonių sistemos sukūrimas ir įgyvendinimas* (kodas VP1-3.2-ŠMM-02-V-02-003).

Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus informacija

knygų sutiktuvės

Skyriui „Mokslininkų rūmai“ bendradarbiaujant su Mokslo ir enciklopedijų leidybos centru bei Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriumi rugsėjo 28 d. mokslo bendruomenei ir plačiai visuomenei pristatyta *Chemijos enciklopedija*. Ji skiriama visiems, besidomintiems supančiu pasauliu ir norintiems suvokti aplinkoje vykstančius procesus. Joje aprašomos visos chemijos šakos, cheminiai elementai, jų junginiai, chemijos reakcijos, kai kurie fizikiniai vyksmai ir technologijos. Prieduose pateikiama svarbiausia chemijos darbų chronologija, cheminių elementų atradėjai, Nobelio premijos laureatai, enciklopedijoje minimi asmenys, dalykinė rodyklė, – apie tai pasakojo enciklopedijos redaktorė Regina Mudėnienė. Apie šios enciklopedijos svarbą mokslo pasaulyje, jos reikšmę studijuojančiam jaunimui kalbėjo LMA prezidentas Valdemaras Razumas,

Chemijos enciklopedijos sutiktuvės

LMA tikrasis narys Eugenijus Butkus. Renginį vedė LMA tikrasis narys Rimantas Ramanauskas. LMA skyriaus „Mokslininkų rūmai“ vadovė Aldona Daučiūnienė

Mokslininkų rūmų renginiai

Prisimename ir atrandame Čiurlionį

2015 m. rugsėjis – lietuvių tautos genijaus dailininko ir kompozitoriaus Mikalojaus Konstantino Čiurlionio mėnuo. Lietuva mini žymiojo menininko 140-ąsias gimimo metines. LMA skyrius „Mokslininkų rūmai“ ta proga parengė literatūrinę, muzikinę ir dailės kompoziciją „Į pačią gilumą iriuos“ pagal poetės Lacrimos sonetus, sukurtus žvelgiant į M. K. Čiurlionio paveikslus, skambant M. K. Čiurlionio preliudams. Programą Vilniaus įgulos karininkų ramovėje rugsėjo 24 d. atliko skaitovė Aldona Daučiūnienė, pianistas Andrius Vasiliauskas, arfininkė Joana Daunytė. Programos dalyviai jau pakviesti ją pakartoti Telšių Žemaičių muziejuje „Alka“, Varnių Motiejaus

Valančiaus gimnazijoje, Mažeikių rajono Renavo dvare lapkričio mėn. Tikimasi surengti daugiau šio ciklo vakarų respublikos rajonuose.

Kitas ciklo „M. K. Čiurlionio 140-osioms gimimo metinėms“ renginys, inicijuotas LMA „Mokslininkų rūmų“ ir Humanitarinių ir socialinių mokslų skyrių, buvo LMA tikrojo nario Giedriaus Kuprevičiaus pokalbis „Nežinomas Čiurlionis“, kuris įvyko LMA mažojoje konferencijų salėje 2015 m. rugsėjo 22 d. „Mokslinių tyrimų ir kūrybinės intuicijos sandūroje“ įmanoma įgyvendinti netikėčiausius projektus. Vienas tokių pavyzdžių – nežinomo ir niekada viešai neatlikto, tik eskizuose išlikusio paskutinio

pagal datą M. K. Čiurlionio kūrinio – simfoninės poemos „Dies irae“ – rekonstrukcija, kurios, muzikologui Dariui Kučinskui pasiūlius, ėmiausi“, – kalbėjo kompozitorius G. Kuprevičius. LMA įvykęs vakaras buvo skirtas „išankstiniam veiksmui“, jo dalyviai tapo kūrybinio proceso istorijos liudininkais. Kūrinio atskleidose, be profesorių Giedriaus Kuprevičiaus ir Dariaus Kučinsko, dar dalyvavo kultūrologė Nida Gaidauskienė ir būsimo premjerinio atli-

Iš kairės: skaitovė A. Daučiūnienė, pianistas A. Vasiliauskas, arfininkė J. Daunytė

kimo dirigentas, LNOBT muzikos vadovas Robertas Šervenikas. Pusvalandžio trukmės kūrinys pirmą kartą suskambės festivalyje „Iš arti“ lapkričio 20 d., jį gros Kauno simfoninis orkestras. Simboliška, kad tai įvyks Kaune, kuriame saugomi ne tik Mikalojaus

Konstantino Čiurlionio paveiksai, bet ir rankraščiai, vienas kurių LMA vykusiame vakare pirmą sykį buvo viešai pašauktas prabilti.

LMA skyriaus „Mokslininkų rūmai“ vadovė Aldona Daučiūnienė

žymius mokslininkus prisimenant

Akademiko Zenono Rokaus Rudziko jubiliejaus renginiai

Viename savo interviu akad. Zenonas Rokas Rudzikas sakė: „Mane visada traukė nežinomybė ir tolimi pasauliai.“ Deja, jį, einantį tik septyniasdešimt pirmuosius metus, jau pasikvietė Nežinomybė. Tad septintojo Lietuvos mokslų akademijos prezidento, žymaus mokslininko ir mokslo organizatoriaus septyniasdešimtpenketį teko švęsti be jo paties.

Renginių programa buvo sudaryta bendradarbiaujant su Akademiko sūnumi, tarptautinės biofarmacijos kompanijos „Amgen“ atstovu Baltijos šalyse Andriumi Rudziku. Atsižvelgiant į vasaros atostogas, renginius teko nukelti iš gimtadienio – rugpjūčio 16 d. – į rugsėjo 15 d.

Tą rytą pirmiausia buvo susirinkta šalia paminklinės lentos (skulpt. Kęstutis Musteikis) prie namo Žvėryne, A. Mickevičiaus g. 13, kur ilgus metus gyveno akad. Z. R. Rudzikas su šeima. Susirinko LMA prezidento nariai, būrelis jo vadovauto instituto darbuotojų, artimųjų, draugų. Lenta nebuvo uždegtas audeklu, ją jau visą savaitę galėjo matyti praeiviai. Sūnus Andrius papasakojo, kad tėvas buvo patenkintas tuo erdviu būstu, nes mažame ankstesniajame jam tekdavę dirbti virtuvėje. Be to, jis galėjo pėsčiomis vaikščioti į netoliese esantį savąjį institutą. Labai gerai sutarė su žmona Marija, vaikų gydytoja. Žmona buvo labai rūpestinga ir savo vyrui, jo netekusi, neilgai

Paminklinės lentos atidengimas. Kalba prof. Z. R. Rudziko sūnus Andrius, kairėje – Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto narys V. Mačiulis

tegyveno. Kitas kalbėtojas – fizikas Vitas Mačiulis – buvo net trejopas atstovas: Rudziko veiklos tęsėjas Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitete, buvęs bendradarbis Fizikos institute ir buvęs Vilniaus vicemeras. Rudziką kaip malonų kaimyną dar prisiminė to paties namo gyventoją, kaip mokslo organizatorių – Lietuvos fizikų draugijos prezidentas LMA tikrasis narys Juozas Vidmantis Vaitkus, kaip rūpestingą LMA mišraus choro tarybos pirmininką ir gerą taikdarį – viena chorisčių. Popietę Akademiko gerbėjai susirinko į Jam skirtos parodos LMA Vrublevskių bibliotekoje atidarymą. Parodą kruopščiai parengė bibliotekos darbuotojos Eglė Šegždienė ir Rūta Kazlauskienė. Ekspozicija iš tiesų atitiko skambų pavadinimą „Pasaulio pilietis: už mokslą, Lietuvą ir pasaulį“: parodyti įvairūs Jo mokslo darbai ir plati organizacinė veikla Lietuvoje bei Europos Sąjungoje, tremtis Sibire ir Rudziko vardu pavadintas asteroidas...

Parodos bibliotekoje atidarymo dalyvius Z. R. Rudziko mėgtomis dainomis pasveikino LMA mišrus choras. Tarp kitų garbių svečių į renginį atvyko ir finansų ministras Rimantas Šadžius, kadaise buvęs Z. R. Rudziko vadovaujamos Lietuvos fizikų draugijos išdininku. Dvasingą kalbą pasakė kunigas Eitvydas Merkys, kartu su Profesoriumi savaitę gulėjęs vienoje ligoninės palatoje; tada jie daug diskutavo mokslo ir amžinybės klausimais. Akad. Leonardas Kairiūkštis labai ekspresyviai prisiminė ekologijos projektus, jų vykdytus Pasaulinės laboratorijos Lietuvos skyriuje. Prof. Z. R. Rudziko mokinys dr. Andrius Bernotas savo pranešimą pateikė kaip savitą esė apie mokslininko

misiją. O LMA narys chirurgas Giedrius Uždavins prisiminė Z. R. Rudziko širdies operaciją, kurią tękė daryti skubotai, be išankstinio ligonio paruošimo. Vėliau juos suartino bendras požiūris ne tik į mokslą, bet ir į religiją – G. Uždavins sakė matydavęs Rudziką su žmona kiekvieną sekmadienį bažnyčioje. Renginį pakiliai užbaigė choras, sugiedodamas „Lietuva brangi“.

Atsiminimų popietė taip pat sulaukė būrio bendradarbių, mokinių ir pažįstamų, norinčių pagerbti Akademiko atminimą. Renginį vedė skyriaus „Mokslininkų rūmai“ vadovė Aldona Daučiūnienė. Vilniaus universiteto Teorinės fizikos ir astronomijos instituto direktoriaus pavaduotoja habil. dr. Gražina Tautvaišienė parodė nuotraukų, atspindinčių instituto vadovo Z. R. Rudziko veiklą, ir jas komentavo. Akademiko bendradarbis LMA narys Romualdas Karazija priminė, kad Rudzikas buvo jauniausias fizikas, gynęs ne tik mokslų kandidato (daktaro), bet ir daktaro (habilituoto daktaro) disertacijas, daug dėmesio skyręs monografių rašymui ir tarptautinių konferencijų organizavimui Vilniuje. Atsiminimais apie Z. R. Rudziką kaip mokslinį vadovą ir bendradarbį pasidalijo vienas jo mokinių prof. Gediminas Gaigalas. Dalyvius linksmi nuteikė Rudziko brolienės Danutės Rudzikienės šmaikščiai papasakoti jų bendravimo epizodai ir giminėje žinomos istorijos. Grįžęs iš posėdžio Vyriausybėje, LMA prezidentas Valdemaras Razumas prisiminė bendrą jų veiklą, prasidėjusią Mokslo institutų asociacijoje. Kartą vėlai vakare jam paskambinęs Z. R. Rudzikas pasiūlė būti

LMA vyriausiuoju moksliniu sekretoriumi. Paskui teko kartu rūpintis įvairiais mokslo reikalais, taip pat ilgai trukusia Akademijos rūmų rekonstrukcija. Andrius Rudzikas papildė tėvo portretą vaikų įspūdžiais, perskaitė ir dukros Gražinos iš Vokietijos atsiųstą laišką.

Vėliau prie sūnaus parūpintų vaišių prisiminimais dalytasi LMA fojė, kur iš portretų žvelgia LMA prezidentai, vienas jų – besišypsantis Zenonas Rokus Rudzikas. **LMA tikrasis narys Romualdas Karazija, LMA Organizacinio skyriaus vadovas dr. Andrius Bernotas**

sveikiname

Valdemarui Razumui – 60

Lietuvos mokslų akademijos prezidento Valdemaro Razumo biografią atspindi pagrindinius jo įvairiapusės veiklos etapus. Gimęs liepos 17 d., 60 m. sukaktis yra gyvenimo vasaros jubiliejus. V. Razumas 1978 m. su pagyrimu baigė Vilniaus universiteto Chemijos fakultetą, jau po trejų metų Maskvos M. Lomonosovo universitete apgynė chemijos mokslų kandidato (dabar daktaro) disertaciją, 1990 m. ten pat apgynė chemijos mokslų daktaro (habil. dr.) disertaciją, kuriose nagrinėtos aktualios tematikos, atitinkamai katalizinė elektrono pernaša hidrolizėse ir baltyminių molekulių struktūros ir funkcionavimo tyrimai fazių riboje. Neabejotina, kad tik aukšto lygio mokslo darbai, pirmosios disertacijos atveju netgi laikant egzaminus Maskvos universitete, buvo priimti ginti. Už mokslinius pasiekimus 1987 m. V. Razumas tapo Lietuvos valstybinės premijos laureatu (kartu su prof. Juozu Kuliu). Mokslinius laimėjimus vertinant bibliometriniais rodikliais 1995–2015 m. paskelbtos 66 publikacijos *Thomson Reuters* duomenų bazėje (iš viso – beveik 200) cituotos 1244 kartus (h-indeksas 20). Be to, tyrimai apibendrinti monografijose *Biokatalizė organinių junginių elektrochemijoje* ir *Bioamperometrija* (kartu su J. Kuliu) bei 2005 m. išleistos knygos *Bicontinuous Liquid Crystals* (Boca Raton, USA: CRC Press Taylor & Francis Group) skyriuje. Sektoriaus, laboratorijos ir skyriaus vedėjas, o 1992–2004 m. Biochemijos instituto vadovo pareigybės žymi akademinės ir administracinės karjeros etapus. Keitėsi pareigos, tačiau visuomet didžiulis dėmesys buvo skirtas

mokslininkams ir kitiems darbuotojams, formuojant kolektyvą, galinį vykdyti aukšto lygio mokslinius tyrimus. Greta darbo institute, V. Razumas dalyvavo ne vieno universiteto darbe: dėstė Vilniaus universitete ir buvo Senato narys 2009–2014 m., dirbo profesoriumi Vytauto Didžiojo universitete bei buvo Senato narys 1996–2014 m., Kauno technologijos universiteto Tarybos narys 2008–2011 m. Nuo 2009 m. yra Švietimo ir mokslo ministerijos Aukštojo mokslo tarybos narys, nuo 2013 m. – jos pirmininkas. Nuo 2009 m. vadovauja Lietuvos mokslo premijų komisijai, nuo 2010 m. iki šiol yra Lietuvos mokslo tarybos ir valdybos narys, Ministro Pirmininko vadovaujamos Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų strateginės tarybos narys (nuo 2013 m.), LR Prezidento skirtos Valstybės apdovanojimų tarybos narys (nuo 2014 m.).

Didžiausia veiklos ir atsakomybės sritis siejasi su Lietuvos mokslų akademija: 1994–2000 m. V. Razumas buvo narys ekspertas, nuo 2000 m. narys korespondentas, 2005–2009 m. – mokslinis sekretorius, MFChM skyriaus pirmininkas, 2006 m. išrinktas tikruoju nariu. LMA prezidentu išrinktas 2009 m. ir tas pareigas eina antrąją kadenciją iki šiol. LMA daugiametė istorija liudija visokius tarpsnius, tačiau LMA šio amžiaus pradžioje pradėjo netekti akademinio iškilumo ir, siekdama būti XXI a. mokslų akademija, turėjo keistis. Kandidato į LMA prezidentus V. Razumo programa 2009 m. buvo naujoviška, gal net keičianti tam tikras tradicijas, kurios visgi buvo nukreiptos labiau į praeitį nei į ateitį. Reikėjo nemažos įžvalgos pasiūlyti pokyčius, priimtinus daugumai narių, paskatinti patikėti tokia perspektyva ir naujais veiklos prioritetais. Gal dar net ir per mažai

laiko praėjo norint įvertinti, ką atnešė pokyčiai ir kaip sustiprėjo Akademijos matomumas ir prestižas.

V. Razumo veikla neapsiriboja Lietuva, jis 2002–2006 m. buvo Europos Komisijos 6BP specialiosios programos „Gyvybės mokslai, genomika ir biotechnologijos sveikatos apsaugai“, 2007–2011 m. – 7BP specialiosios programos „Idėjos“ komitetų narys, Lietuvos atstovas. 2005–2009 m. – Europos mokslo fondo Fizikinių ir inžinerinių mokslų nuolatinės komisijos narys. Taigi nelengva išvardyti visų nuopelnų, bet gautas apdovanojimas Lietuvos Respublikos valstybės ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Karininko kryžiumi labai simboliškas.

Jubiliejaus proga V. Razumą sveikino Seimo, Vyriausybės, Švietimo ir mokslo ministerijos vadovai ir visa Lietuvos mokslų akademijos bendruomenė. **LMA tikrasis narys Eugenijus Butkus**

Feliksui Ivanauskui – 70

Liepos 24 d. LMA tikrajam nariui profesoriui, habilituotam daktarui FELIKSUI IVANAUSKUI sukako septyniasdešimt metų.

Prof. F. Ivanauskas – vienas žymiausių Lietuvoje taikomosios matematikos atstovų, savo pasiekimais gerai žinomas ir užsienyje.

1969 m. baigęs Maskvos M. Lomonosovo universiteto Matematikos ir mechanikos fakultetą, 1974 m. apgynęs kandidato (dabar daktaro) disertaciją, vadovaujant žymiam skaičiavimo matematikos specialistui Rusijos MA tikrajam nariui, VU Garbės daktarui N. Bachvalovui, prof. F. Ivanauskas pradėjo dirbti Vilniaus universitete. Jo mokslinių interesų sritis – netiesinės diferencialinės lygtys, jų sprendimo metodai bei taikymas fizikoje, chemijoje, biochemijoje, biologijoje ir kt.

F. Ivanauskas paskelbė daugiau kaip 250 mokslinių straipsnių, daugelis jų atspausdinti ypač aukšto prestižo tarptautiniuose mokslo žurnaluose – *SIAM Journal of Numerical Analysis*, *Biosensors and Bioelectronics*, *Applied Physics Letters* ir kt. Originalūs F. Ivanausko ir jo kolegų rezultatai matematikos taikymų biochemijoje ir artimosiose srityse išdėstyti monografijoje (R. Baronas, F. Ivanauskas, J. Kulys,

Mathematical Modelling of Biosensors: an Introduction for Chemists and Mathematicians), išleistoje Springer leidykloje 2010 m. ir 2012 m. išverstoje į arabų kalbą.

Greta mokslinių tyrimų prof. F. Ivanauskas daug dėmesio skyrė mokslo organizaciniam darbui. Jis buvo VU Matematinės įrangos katedros vedėjas (1980–1983), Diferencialinių lygčių ir skaičiavimo matematikos (1983–1988) bei Kompiuterijos (1989–2014) katedrų vedėjas, Matematikos ir informatikos fakulteto dekanas (1998–2008).

Dabartiniu metu prof. F. Ivanauskas dirba VU profesoriumi, yra Lietuvos MA prezidiumo narys, Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriaus pirmininkas, žurnalo *Nonlinear Analysis: Modelling and Control* vyriausiasis redaktorius. Už mokslinius rezultatus netiesinių diferencialinių lygčių sprendimo metodų srityje bei netiesinių procesų ir sistemų modeliavime jam du kartus paskirta Lietuvos mokslo premija (1995 m. kartu su R. Čiegiumi ir M. Sapagovu ir 2012 m. kartu su R. Baronu).

2007 m. prof. F. Ivanauskas išrinktas Lietuvos MA nariu korespondentu, 2011 m. – tikruoju nariu. Savaitraštis *Veidas* vykdydamas projektą *Mini Nobelis*, išrinko prof. Feliksą Ivanauską iškiliausiu Lietuvos 2012 metų matematiku.

Verta paminėti F. Ivanausko kaip taikomosios matematikos atstovo glaudžius ryšius su Lietuvos verslu. Jis yra VŠĮ *Visorių informacinių technologijų parkas* valdybos pirmininkas (nuo 2002 m.), Lietuvos asociacijos *Infobalt* viceprezidentas (nuo 2007 m.). Prof. F. Ivanauskas – jaunųjų mokslininkų konferencijos, organizuojamos LMA Matematikos, fizikos ir chemijos bei Technikos mokslų skyrių kartu su asociacija *Infobalt*, vienas iniciatorių ir pagrindinių organizatorių.

Prof. F. Ivanauskas parengė 23 matematikos bei informatikos mokslų daktarus.

Sveikindami Akademiką gražaus jubiliejaus proga, linkime neblėstančio optimizmo ir aktyvumo, daug prasmingų ir kūrybingų gyvenimo metų.

LMA narys Mifodijus Sapagovas

Eugenijui Ušpurui – 60

LMA tikrąjį narį E. Ušpurą (kairėje) sveikina Pramonininkų konfederacijos generalinis direktorius G. Rainys

Liepos 24 d. LMA tikrajam nariui profesoriui, habilituotam daktarui Eugenijui UŠPURUI sukako 60 metų.

Sveikindami Akademiką gražaus jubiliejaus proga, linkime neblėstančio optimizmo ir aktyvumo, daug prasmingų ir kūrybingų gyvenimo metų.

Jūs labai daug nuveikėte Ignalinos atominės elektrinės saugai pagrįsti ir ją gerinti: sukurti Ignalinos AE saugos įvertinimo modeliai, padidintos rizikos technologinių objektų integruoto saugos įvertinimo metodas, sėkmingai pritaikyti ir pripažinti pasaulyje skaičiavimo programų paketai. Atlikti eksperimentiniai bei teoriniai tyrimai ir gauti rezultatai įnešė svarų indėlį

į branduolinės energetikos mokslą ir praktiką bei buvo įvertinti Lietuvos mokslo premija.

Jūsų kompetencijos dėka esate daugelio tarptautinių ir Lietuvos branduolinės energetikos ir jos saugos organizacijų narys, kviečiamas dalyvauti kuriant Termobranduolinio reaktoriaus prototipą ITER, svarbiuose ES programų projektuose, ekspertuoti jų vykdymą.

Sveikindami jubiliejaus proga, dėkojame Jums už nuoširdų ir turiningą bendradarbiavimą su Lietuvos mokslų akademija bei jos Technikos mokslų skyriumi ir linkime naujų reikšmingų mokslo pasiekimų ir asmeninės laimės gyvenime.

Juozui Augučiu – 60

Rugsėjo 5 d. LMA tikrajam nariui profesoriui, habilituotam daktarui Juozui AUGUČIUI sukako 60 metų.

 LMA prezidiumas ir Technikos mokslų skyriaus nariai nuoširdžiai sveikina Jus šešiasdešimties metų jubiliejaus proga. Taip pat sveikiname tapus garbingojo Vytauto Didžiojo universiteto rektoriumi. Tai dėsningai pelnytas pasitikėjimas vertinant Jūsų energingą ir vaisingą mokslinę, pedagoginę, mokslo organizacinę ir visuomeninę veiklą bei išskirtinę kompetenciją.

Glaudus bendradarbiavimas su Lietuvos energetikos institutu ir jo mokslininkais padėjo sėkmingai gerinti Ignalinos atominės elektrinės saugą, kurti rizikos integruoto vertinimo ir valdymo metodiką, pagrįstą rizikos priimtumo kriterijais ir tikimybiniais bei deterministiniais metodais. Jūsų mokslinių tyrimų rezultatai suteikė galimybę sėkmingai pritaikyti žinias šalies svarbioms Lietuvos energetinio saugumo problemoms spręsti bei vadovauti VDU ir LEI energetinio saugumo tyrimų centrui. Jūsų moksliniai pasiekimai labai vertinami Lietuvoje ir užsienyje.

Dėkojame už vaisingą bendradarbiavimą su Lietuvos mokslų akademija, jos Technikos mokslų skyriumi. Tikimės, kad Jums vadovaujant Vytauto Didžiojo

universitetui ateityje šie bendradarbiavimo ryšiai bus glaudesni ir turiningesni. Linkime kūrybingo darbo naujuose postuose bei visokeriopos laimės Jums ir Jūsų šeimai.

atminimui

LMA narė
Liūda Rasteikienė
(1926-02-22–2015-07-17)

2015 m. liepos 17 d., eidama 90-uosius metus, mirė žymi mokslininkė, chemikė, Lietuvos mokslų akademijos narė, pirmoji Biochemijos instituto direktorė, profesorė, habilituota mokslų daktarė Liūda RASTEIKIENĖ.

Būsima profesorė gimė 1926 m. vasario 22 d. Kaune, žymaus gydytojo, profesoriaus Prano Mažylio šeimoje. 1936–1943 m. ji mokėsi Kauno „Aušros“ mergaičių gimnazijoje, 1944–1949 m. studijavo Kauno universiteto Cheminės technologijos fakultete.

Baigusi universitetą, 1950 m. įstojo į Lietuvos MA Chemijos ir cheminės technologijos instituto aspirantūrą, bet tais pačiais metais tęsti studijų išvyko į TSRS MA Organinės chemijos institutą. Savo mokslinę veiklą jauna chemikė pradėjo nuo merkaptamino rūgščių acilinimo būdų paieškos. Vėliau susintetino penicilino izomerą. Gabi mokslininkė, baigdama aspirantūrą, 1953 m. sėkmingai apgynė mokslų kandidato (dabar daktaro) disertaciją „Penicilino sintezės tyrimai“.

1953 m., grįžusi į Lietuvą, L. Rasteikienė pradėjo dirbti Kauno politechnikos instituto Chemijos ir cheminės technologijos fakultete. Čia iš pradžių vyr. dėstytoja, o nuo 1957 m. – docente, Liūda Rasteikienė dirbo iki 1958 metų. Nuo 1958 m. – vyresnioji mokslinė bendradarbė, o vėliau – Lietuvos MA Chemijos ir cheminės technologijos instituto Organinės chemijos laboratorijos vedėja.

1967 m., sujungus kelis Chemijos ir cheminės technologijos ir Botanikos institutų sektorius, įsteigtas Biochemijos institutas. Naujo instituto kūrimo procese aktyviai dalyvavo ir Liūda Rasteikienė. Ji buvo paskirta naujojo instituto direktore ir šiose pareigose dirbo iki 1985 metų. Tuo laikotarpiu suformuotos pagrindinės Biochemijos instituto darbo kryptys. Net ir dabar, pasikeitus laikmečiui ir darbuotojams, juntami pirmosios direktorės padėti instituto veiklos pagrindai.

Daugiau kaip 20 metų Profesorė dirbo dipavduotų sieros turinčių karboninių rūgščių sintezės ir savybių tyrimo srityje. Tai sulfenchloridų reakcijos su nesočiųjų rūgščių dariniais bei kitos nukleofilinio pavadavimo reakcijos. Kartu su bendradarbiais, ji susintetino ir ištyrė daugiau kaip 300 biologiškai aktyvių, priešvėžiniu veikimu pasižymintį junginių. L. Rasteikienė paskelbė daugiau kaip 120 mokslinių publikacijų, buvo 10 išradimų bendraautorė. Principinga, aukštos moralės nuostatomis pasižymėjusi mokslininkė 1972 m. buvo išrinkta Lietuvos MA nare korespondente.

Vadovaujant L. Rasteikienei Biochemijos institute buvo plėtojamos ir kitos fundamentinio bei taikomojo mokslo kryptys – ląstelės genetinio ir biocheminio funkcionavimo tyrimai, kryptinga citoaktyvių junginių sintezė, institutą pradėjo garsinti fermentiniai analizatoriai. Visų šių darbų sukūryje buvo instituto direktorė Liūda Rasteikienė. 1980 m. ji apgynė daktaro (dabar habilituoto daktaro) disertaciją „Alkiltiohalogenkarboninių rūgščių sintezė ir jų reakcijos“.

Aktyvi mokslinė veikla, administracinis darbas ir visuomeninės pareigos Direktorei netrukdė rengti ir remti jaunosios mokslininkų kartos. Jai vadovaujant apgintos 8 kandidatinės (daktaro) disertacijos. Už aktyvią pedagoginę veiklą 1983 m. L. Rasteikienei buvo suteiktas profesorės vardas.

LMA tikrasis narys Valdas Laurinavičius

kronika

LMA narys Algimantas Miškinis (1929-06-25–2015-10-10)

Eidamas 87-uosius metus, 2015 m. spalio 10 d., mirė žymus Lietuvos architektas, architektūros ir urbanistikos istorikas, kultūros paveldo tyrinėtojas, pedagogas, meno kolekcininkas, Kauno patriotas, Lietuvos mokslų akademijos narys, profesorius habilituotas daktaras Algimantas MIŠKINIS.

Algimantas Miškinis gimė 1929 m. birželio 25 d. Kaune. 1954 m. baigė Kauno politechnikos institutą. 1968 m. apgynė daktaro, 1994 m. – habilituoto daktaro disertacijas. 1996 m. išrinktas Lietuvos mokslų akademijos nariu korespondentu. 1950–1966 m. dirbo Žemės ūkio statybos ir projektavimo institute, 1956–1960 m. – projektų vyr. inžinierius, 1960–1962 m. – skyriaus vyr. architektas, nuo 1962 m. – instituto vyr. architektas. 1966–2000 m. – Architektūros ir statybos instituto skyriaus vyr. inžinierius, nuo 1968 m. – vyr. mokslo darbuotojas, 1973–2000 m. – Urbanistikos skyriaus vadovas. 1959–1960 m. Lietuvos žemės ūkio akademijos, 1962–1968 m. Kauno politechnikos instituto, 1996–2000 m. Vytauto Didžiojo universiteto, Kauno technologijos universiteto, Vilniaus dailės akademijos Kauno instituto ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto dėstytojas, nuo 1996 m. – profesorius. 1987 m. buvo Lietuvos kultūros fondo Kauno tarybos pirmininkas. 1999–2007 m. Kultūros paveldo departamento Urbanistikos ir architektūros tarybos pirmininkas.

Prof. A. Miškinis parašė 28 monografijas ir knygas (pavyzdžiui, 1995–2007 m. penkių knygų seriją „Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės“), yra 23 knygų bendraautoris. Paskelbė per 1200 mokslo ir populiarių straipsnių, yra *Visuotinės lietuvių enciklopedijos* straipsnių apie Lietuvos urbanistinį paveldą autorius.

Mokslinės veiklos kryptys – Lietuvos kultūros ir urbanistikos paveldo tyrinėjimai, vertinimas ir apsauga, miestų ir miestelių raidos tyrinėjimai. Dauguma darbų skirta įvairių vietovių urbanistinei

raidai atskleisti, jų vertybėms išaiškinti ir siūlymams parengti, kaip tas vertybes reikėtų saugoti ir tvarkyti. 2001 m. prof. Algimantui Miškiniui už darbų ciklą „Lietuvos urbanistikos istorijos ir paveldo tyrimai (1963–2000 m.)“ skirta Lietuvos mokslo premija. 1997 m. apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi. 2007 m. už ypatingus nuopelnus Kaunui apdovanotas 1-ojo laipsnio Santakos garbės ženklu.

Prof. Algimantas Miškinis – vienas garsiausių meno kūrinių – Lietuvos, Europos, Rytų šalių – kolekcininkas ir meno mecenatas. 2005 m. dalį savo kolekcijos padovanojo gimtajam Kaunui. 2012 m. Lietuvos nacionaliniam muziejui ir kartu savo šaliai įteikė neeilinę dovaną – apie 24 000 vienetų mažosios lituanistinės ikonografijos (miestų ir miestelių fotografijos bei atvirukai, istorinių įvykių ir vietų vaizdai) ir senųjų kalendorių rinkinį, apimančių XIX–XX a. vidurio laikotarpį. Jo dėka Lietuvos visuomenė turi neįtikėtiną galimybę džiaugtis ir tyrinėti dovanotas unikalias, išskirtinai vertingas meno kolekcijas.

Akademikas Algimantas Miškinis įnešė didžiulį indėlį į Lietuvos mokslą ir kultūrą, buvo visuotinai pripažintas ekspertas. Per savo ilgą mokslo tiriamąją, ekspertinę, mokslo organizacinę ir pedagoginę veiklą prof. A. Miškinis pelnė visuomenės, kolegų ir mokinių pagarbą bei padėką. Tai buvo išskirtinės inteligencijos ir erudicijos žmogus. Šviesus Algimanto Miškinio atminimas ilgam išliks Jį pažinojusių ir su juo ilgus metus dirbusiųjų širdyse.

**Lietuvos mokslų akademijos
prezidiumas**

Leidinio redakcinė taryba: V. Basys, A. Bernotas, V. A. Bumelis, Z. Dabkevičius, F. Ivanauskas, D. Kaunas, R. Maskoliūnas, A. P. Piskarskas, V. Razumas (pirmininkas), A. Vasiliauskas, G. Žintelis

Leidinių rengė: S. Aukštinaitenė, A. Bagdonavičienė, A. Daučiūnienė, G. Griežienė, B. Jaskelevičius, L. Milošienė, E. Narušytė, J. Olechnovičienė, M. N. Stačiokienė

Kalbos redaktorė A. Bagdonavičienė, nuotraukos V. Valuckienės, apipavidalino M. Datkūnaitė

© Lietuvos mokslų akademija, Gedimino pr. 3, 01103 Vilnius
<http://lma.lt/>

Spausdino UAB *BMK leidykla*, J. Jasinskio g. 16, 01112 Vilnius

Tiražas 150 egz., nemokamai

ISSN 2029-5707

